

ADALET TEORİLERİ
ÇAĞDAŞ BİR TARTIŞMA

HARRY BRIGHOUSE

ÇEVİREN
İSMAİL YILMAZ

HARRY BRIGHOUSE

Britanyalı siyaset felsefecisi. Doktora derecesini Güney Kaliforniya Üniversitesinden aldı. Wisconsin-Madison Üniversitesinde siyaset, etik ve eğitim felsefesi dersleri vermektedir ve Etik ve Eğitim Merkezi başkanıdır. Çalışmaları genellikle liberalizm ve eğitim meseleleri üzerine olup zaman zaman *The Independent*, *New Statesman* ve *The Guardian* gibi saygın gazetelerde yazıları da yayımlanmaktadır.

Başlıca eserleri: *A Level Playing Field: the reform of private schools* (2000), *School Choice and Social Justice* (2000), *The Political Philosophy of Cosmopolitanism* (2005), *On Education* (2006), *Measuring Justice: Primary Goods and Capabilities* (2010).

İSMAİL YILMAZ

Ankara'da doğdu (1978) Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünden mezun oldu (2001). Çeşitli yayınevlerinde çevirmenlik, editörlük ve yayın yönetmenliği yaptı.

Başlıca çevirileri: Richard Kearney, *Zihnin Halleri: Çağdaş Düşünürlerle Söyleşiler* (2008); Roy Boyne, *Foucault ve Derrida: Aklın Öteki Yüzü* (2010); Jean Hyppolite, *Mantık ve Varoluş: Hegel'in Mantığı Üzerine Bir Deneme* (2012, Celal Gürbüz ile); Tariq Modood, *Çokkültürcülük: Bir Yurttaşlık Tasarımı* (2014).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
I	
ADALETE GİRİŞ	14
1. <i>Adalet</i>	14
2. <i>Çatışan Değerler</i>	16
3. <i>Adaletin Pratikte Önemi</i>	18
4. <i>Adalet, Sosyal Bilimler ve Siyasalar</i>	20
5. <i>Kitabın Düzeni</i>	22
2	
İDEAL TEORİ VE KURUMLARA UYGULANABİLİRLİK	26
3	
JOHN RAWLS'UN HAKKANİYET OLARAK ADALET TEORİSİ	48
1. <i>Temel Sezgisel Fikirler</i>	52
2. <i>Temel Yapı</i>	55
3. <i>Başlangıç Durumu</i>	58
4. <i>İki İlke</i>	68
5. <i>İkinci İlke</i>	69
6. <i>Fark İlkesinin Gerekçelendirilişi</i>	82
7. <i>Özgürlük İlkesi</i>	85
8. <i>Sonuç</i>	91
4	
YAPABİLİRLİK YAKLAŞIMI	92
1. <i>Tercihlerin Karşılanması, Reel Gelir ve Temel Mallar</i>	93
2. <i>Yapabilirlikler ve İşleyişler</i>	96
3. <i>Dizinleme Sorunu</i>	99
4. <i>Hakkaniyet Olarak Adalet ve Yapabilirlik Yaklaşımı</i>	108

	5	
LİBERTERYEN ADALET		112
1. Friedman ve Özgürlük		114
2. Nozick ve Yetkilenme		124
3. Sonuç		136
	6	
ADALET VE GRUPLAR		137
1. Kymlicka ve Gruplara Göre Farklılaşan Hakların Liberal Teorisi		138
2. Margalit ve Halbertal'ın Kişilik Merkezli Argümanı		150
3. Sonuç		155
	7	
POZİTİF AYRIMCILIK, FIRSAT EŞİTLİĞİ VE CİNSİYETÇİ İŞBÖLÜMÜ		156
1. Pozitif Ayrımcılık		162
2. Fırsat Eşitliği		166
3. Cinsiyetçi İşbölümü		170
4. Sonuç		181
	8	
KİŞİSEL ADALET, SİYASAL ADALET VE LİBERAL FEMİNİZM		182
1. Feminizm, Yeniden Dağıtım ve Tanınma		195
2. Sonuç		202
	9	
SONUÇ		203
İLERİ OKUMALAR		216
KAYNAKÇA		219
DİZİN		222

ÖNSÖZ

Adalet her toplumsal düzenin temel erdemlerinden biridir. Toplumsal örgütlenmenin devamlılığı için şart olan yükümlülüklerin ve bu yükümlülüklerden elde edilecek mal ve hizmetlerin dağıtılması bakımından büyük bir önem taşır, çünkü başkalarından kötü muamele görmememiz ve başkalarının gördüğü kötü muameleden fayda sağlamamız gerekir. Adalet hakkında yapılan çağdaş siyaset tartışmaları çoğunlukla kişisel çıkar ve kılı kırk yaran teknik ayrıntılar etrafında dönüyormuş gibi görünse de, insanların çoğu adil bir toplum düzeninde yaşamak ister. Elinizdeki kitap, bir toplum düzeninin adil olmasının ne anlama geldiğini ele alıyor.

Burada bu konuyu eksiksiz biçimde ele aldığım iddiasında değilim, çağdaş siyaset literatürünün genel bir tablosunu sunmaya da kalkışmadım. Bunun yerine, alanda hâkim olan temel teorileri ve sorunları ayrıntılarıyla tartışmayı tercih ettim. Bunun üç sebebi var. Birincisi, okurun bu literatürün genel bir tablosundan ziyade önemli teorisyenlerin aldıkları belirli konuları ve tartışmanın bu konulardan hareketlen nasıl ilerletildiğini görmesi, konuya ilişkin daha berrak bir fikir edinmesini kolaylaştıracaktır diye düşünüyorum. İkincisi, bu kitabın kolay okunabilen birkaç temel kitap ve makaleye odaklanmasını sağladım ki onlarla birlikte de [bir giriş kitabı gibi] okunabilsin. En iyi giriş kitabı bile aslının yerini tutamaz. Üçüncüsü, bu kitap kendi ayaklarının üzerinde duran bir eser olsa da tartıştığı sınırlı literatüre bir alternatif olarak değil, onun ötesine uzanan daha engin literatüre bir davet olarak görülsün istiyorum. Kitabın sonun-

Bu kitap boyunca, güncel siyaset felsefesine hâkim olduğunu düşündüğüm görüşün izini sürdüm. Bu görüşe göre, adaletin asıl konusu toplumun temel yapısıdır. Başka bir deyişle adalet, bireyin davranışlarına rehberlik edecek ilkelerin değil, zorlayıcı ya da terimin geniş anlamında ‘siyasal’ kurumların düzenlenmesine rehberlik edecek ilkelerin bulunmasıyla ilgilendirilir. Gerçi adaletin konusunun temel yapı olması gerektiği kuralını Rawls türetmiştir ama liberteryenlerden eşitlikçilere ve grup hakları savunucularına varasıya, buraya kadar incelediğimiz teorisyenlerin büyük çoğunluğu da bu kuralı kabul etmektedir. Önceki bölümlerde gördüğümüz üzere bu görüş, liberallerin aile içi ilişkilerden kaynaklanan belirli fırsat eşitsizliği türlerinin adaletsiz olduğunu savunmalarına –bunu ne kadar isteseler de– izin vermemektedir.

Bu bölümde, bugün modern feminizmin bu kabule yönelttiği ve aslında kökleri çok daha eskilere uzanan bir itirazı ele almak istiyorum. “Kişisel olan siyasaldır” şiarıyla özetlenen bu itiraz, adalet teorisinin temel yapının irdelenmesiyle sınırlanmasının bir gerekçesinin olamayacağını, kamu otoritesinin zorlayıcı faaliyetleri kadar bireylerin kişisel eylemlerinin de adalet ölçütüne vurularak değerlendirilebileceğini ileri sürer.

Bu itiraz, Rawls’un ya da daha genel olarak liberteryenlerin bazı kurumların kamusal doğasının farkına varamadıkları için temel yapıyı hatalı karakterize ettiklerini dile getiren başka bir itirazla karıştırılmamalıdır. Nitekim hatalı

9 SONUÇ

Buraya kadar, adaleti teorileştirmeye çalışan bazı çağdaş yaklaşımları inceledik. Şimdiyse ele aldığımız teorilerin bazı ortak özelliklerini sıralayıp adalet hakkında bazı muhafazakâr düşünceler önererek bitirmek istiyorum.

1. Ortak Özellikler

İncelediğimiz adalet teorilerinin üç ortak özelliği vardır. Birincisi, bu teorilerin tümü eleştireldir. Yani siyasal statü-konun kendinden menkul otoritesini sorgusuz sualsiz kabul etmezler. Bu teoriler belirli değerler üzerinde düşünülerek, bunların hangi yollardan ve ne kadar önem taşıdıkları değerlendirilerek ve belirli bir öncelik sırasına sokulmalarının hangi kapsayıcı kurumsal kuralları beraberinde getireceğinin saptanmasıyla oluşturulmuşlardır. Var olan kurumlara bakılıp hangi teorik çerçevenin onları gerekçelendirebileceği saptanarak oluşturulmaya çalışılmamışlardır. Dolayısıyla var olan bu kurumlara belli bir eleştirel mesafeden bakmamıza izin verip onları bu mesafeli ölçüte vurarak değerlendirmemizi isterler. Elbette bu teorilerden her biri, çağdaş toplumların bazı yönlerini de benimsemiştir. Nitekim hem Friedman'ın hem de Nozick'in teorisi çağdaş kapitalist toplumlardaki temel ekonomik rekabet kurallarını kabaca destekler. Rawls ve Sen'in teorileri ise bazı Batı Avrupa ülkelerinin refah devleti anlayışını ve yeniden dağıtıcı vergilendirme uygulamasını en genel hatlarıyla destekler. Üstelik

DİZİN

A

adalet 15, 21, 37, 53, 58, 66, 74, 86, 88, 111, 127, 136, 142, 143, 148, 162, 185, 189, 193, 194, 195, 202, 203, 204, 211, 212, 213, 214, 215; ~ duygusu 53, 67, 86, 87, 205; ~ fikri 113; ~i duyma kabiliyet(ler)i 53, 204; ~ ilkeleri 36, 37, 46, 47, 52, 55, 57, 58, 61, 68, 126, 127, 128, 129, 133, 172, 184, 185, 193, 206, 210; ~in gerekleri 53; ~ kaygısı 20; ~ sorunu 116; ~ teorisi 18, 22, 23, 40, 45, 48, 68, 93, 109, 112, 113, 124, 126, 138, 156, 192, 197, 199, 201

adaletsiz: ~ toplum 46; ~ davranma niyeti 39

adaletsizlik(ler) 15, 38, 39, 40, 46, 137, 142, 144, 149, 164, 165, 196, 197, 199, 210, 212

adil: ~ birey 14; ~ şehir 14; ~ toplum 15; ~ değer 90; ~ toplum düzeni 11; ~ yargılanma hakkı 142

ahlak: ~ felsefesi 27, 30; ~ı anlama kabiliyeti 116; ~ sorunu 205

ahlaki: ~ talep 101; ~ çatışmalar 89; ~ engeller 202; ~ failler 103; ~ fikirler 64, 109; ~ güç 110; ~ idealler 19; ~ kaygılar 69; ~ ilkeler 38

ahlaklı: ~ bireyler 67; ~ eylemde bulunma kabiliyeti 116

ahlaksal değerler 48

ahlaksız çoğunluğun eylemleri 213

aile(ler) 74, 77, 78, 79, 80, 95, 158, 159, 166, 167, 168, 170, 182, 187, 196, 210, 211, 212; ~ düzenlemeleri 168; ~ geliri 95; ~nin koşulları 77

akıl yürütme stratejileri 137

ana akım teori 185

anadillerde yargılanma hakkı 142

anayasa 55

anayasal demokrasi 140

anlamsal öncelik 68, 82, 81, 88

anne olma arzusu 93

Antik Yunan 14

antropolojik birey 150

araçsal değer 115

arka plan kültürü 139

arzular 106, 130

asgari: ~ devlet 113; ~ gerçekçilik koşulu 40, 41, 45; ~ ücret 44

asimetrik üstünlük 171

askerî müdahale 36

asosyal varlık 204

aşağılanmamamın toplumsal temelleri 100

aşırı muhafazakâr kültür 151

Avrupa sosyal demokrasisi 123

ayrılma: ~ adaleti 37; ~ teorisi 40

ayrımıcılık 36, 56, 70, 157, 162, 163, 164, 172, 175, 176, 200; ~ yapma hakkı 162

azami fayda 83

azınlık(lar) 142, 155 ~ dili 146, 147; ~ gruplar 180; ~ kültür(ler) 144, 149, 152, 154, 155; ~ statüsü 143

B

bağımsız kurumlar 56

bağımsızlık: ~ın değeri 86; ~ Bildirgesi 52

Barry, Barian 217

beden: ~ bütünlüğü 100, 105, 106; ~ sağlığı 100

benlik algısı 54, 55

Berlin Duvarı 19

beslenme 89, 103; ~ özgürlüğü 89
 beşerî: ~ bilimler 12; ~ birikim 22; ~ sermaye 21, 22, 72
 bilgi: ~nin doğası 27; ~nin sınırlılığı olgusu 192
 bilgisizlik perdesi 60, 61, 64, 65, 88
 bilimsel çalışmalar 147
 birey(ler): ~ haklarının ihlali 137; ~in çıkarı 140; ~in özerkliği 145; ~in vicdanı 213; ~in eylemleri 183
 bireycilik anlayışı 204
 bireysel: ~ eylem 37; ~ failler 36; ~ haklar 91, 143, 180; ~ özgürlükler 115; ~ yetenekler 84; ~ mülkiyet eşitliği 122
 birleşik yapabilirlikler 102
 birleşmiş grup teorisi 39, 40
 biyolojik cinsiyet 171, 183
 Blake, Michael 13
 Buchanan, Allen 33, 37, 38, 39, 40, 41, 45, 217, 219

C

cezalandırıcı adalet 15
 Chamberlain, Wilt 129, 131, 133
 cinsel: ~ haz 104, 105; ~ ihtiyaçlar 100; ~ ilişki 35; ~ işleyiş 102; ~ yönelim 198
 cinsiyet(ler): ~ ayrımcılığı 179; ~ arası eşitsizlik 170; ~ rolleri 201
 cinsiyetçi: ~ ahlak kodları 187; ~ işbölümü 159, 170, 174, 175, 176; ~ işbölümü 193; ~ normlar 196; ~ pratikler 179; ~ teşvikler 196; ~ yasalar 196; ~ yasal kısıtlamalar 179; ~ toplumsal normlar 196
 Cohen, G. A. 25, 35, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 200, 219

Ç

çağdaş: ~ felsefi sorular 12; ~ siyaset felsefesi 12, 41; ~ siyaset literatürü 11; ~ siyaset tartışmaları 11
 çatışan faydalar 99
 çoğunluk: ~un ekonomisi 147; ~un kültürü 144
 çoğunlukçu demokrasiler 140

D

dağıtıcı adalet 15, 197, 213
 değer(ler) 16, 108, 203, 205; ~ kümesi 116
 değişim değeri 67
 demokrasi(ler) 34, 140, 159
 demokratik: ~ bilinç 191; ~ eşitlikçi değişkesi 74; ~ olmayan rejim 19; ~ toplumlar 24
 deneyimler 116
 devlet(ler) 14, 15, 24, 29, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 49, 56, 79, 80, 84, 89, 92, 93, 103, 104, 106, 107, 110, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 133, 134, 136, 137, 141, 142, 143, 150, 151, 152, 153, 154, 159, 161, 164, 175, 179, 180, 188, 190, 191, 194, 201, 202, 205, 206, 207, 213; ~ aklı 118; ~in motivasyonları 118; ~in zorlayıcı düzenekleri 121; ~ kurma kabiliyeti 39; ~in meşruluğu 40; ~ sistemi 40; ~ müdahalesi 118, 150
 dezavantajlı etnik gruplar 163
 dış nedenler 98
 dışsal eleştiri 91
 dil hakları 170
 din karşıtı görüşler 191
 dinsel: ~ çatışmalar 89; ~ sorumluluklar 88
 doğal: ~ çevre 135; ~ kıymetlerin dağıtımı 74; ~ mallar 103; ~ özgürlük 16, 69, 70; ~ temel mallar 66; ~ yaşam 101; ~ yetenekler 41
 doğuştan getirilen yeteneklerin dağıtımı 84
 düşünce: ~ deney(ler)i 30, 31, 32, 34, 144; ~ özgürlüğü 67; ~ ve ifade özgürlüğü 86
 düşünsel denge 28, 40, 156, 181
 Dworkin, Ronald 143, 217

E

ebeveynlik 78, 134
 edebiyat 147
 egemen: ~ birey 59; ~ halklar 141
 eğitim 13, 20, 21, 22, 41, 44, 70, 73, 80, 82, 103, 108, 110, 133, 134,

141, 157, 158, 159, 163, 170, 172, 174, 191

Ekim Devrimi 124

ekonomi 18, 61, 135, 140, 186: ~ dışı eğilimler 135; ~ dışı faydalar 18

ekonomik: ~ eşitlik(ler) 17, 68, 69, 171; ~ failler 17; ~ fırsat 147; ~ güç 119; ~ iktidar 123; ~ özgürlük 114, 115, 117, 118; ~ sistem 117, 187; ~ teşvikler 174; ~ üretkenlik 21; ~ yapı 55

emek piyasası 159

empirik veriler 22

entelektüel tepki 114

erdem(ler) 11, 14, 210

erkek alanı 175

estetik duyarlılık 51

eşcinsellik 190

eşit: ~ bireyler 59, 192, 197; ~ fırsata sahip olma 199; ~ özgürlükler kümesi 83; ~ saygı görme 199

eşitlik 16, 17, 18, 71, 75, 76, 77, 93, 131, 133, 140, 144, 163, 171, 200, 213; ~ hâli 17

eşitlikçi teoriler 112

eşitsiz: ~ koşullar temelli talepler 140; ~ şartlar 141

eşitsizlik 17, 18, 24, 62, 69, 76, 77, 79, 89, 113, 132, 133, 160, 164, 170, 182, 188, 192, 196, 214

ethos 193, 194, 195

etik: ~ yaşam sürebilme 116; ~ sorunlar 116

etnik azınlıklar 157

ev: ~deki işbölümü 161; ~hayatının düzeni 172; ~in iç işleri 161; ~ sahibi devlet 39

evlilik 160, 196, 207

F

fark ilkesi 74, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 90, 91, 113, 163, 169, 171, 183, 184, 185, 186

farklılaşan tercihler 140

faydacılık 49

felsefe 27, 34, 35, 36, 82; ~ soruları 27

felsefi: ~ çatışmalar 89; ~ yöntemler 27

fenomen 134

fırsat: ~ çeşitliliği 67; ~ eşitliği 68, 69, 70, 71, 72, 74, 78, 113, 131, 158, 168, 169, 170, 171, 200; ~ eşitliği koşulları 68

fiili yaşantılar 96

fiziksel şiddet 100

Fraser, Nancy 25, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 219

Friedman, Milton 24, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 134, 136, 200, 203, 206, 208, 210, 216, 219

G

gayrimeşru zorlama 59

gelecek beklentileri 71, 169

gelenekler 189

geleneksel: ~ cinsiyet rolleri 179, 180; ~ kabul ve beklentiler 172; ~ liberal anlayış 151; ~ liberalizm 139, 150; ~ otoriteler 148

gelir: ~ eşitsizliği 80; ~i refaha çevirme kabiliyeti 95

genel: ~ kültür oyunu 12; ~ sağlık sigortası 45, 46

Gereluk, Dianne 13

Glueck, Lynn 13

Golmohamad, Muna 13

görece: ~ eşitlikçi net gelir 17; ~ eşitsizlikçi net gelir 17

grup(lar) 24, 152, 169, 170, 176, 178, 180, 182, 208, 217; ~haklarının tanınması 141; ~haklarını savunması 144; ~ hakları yaklaşımı 176; ~a göre farklılaşan haklar 24; ~ temelli hak türleri 137; ~ temelli siyasalar 150

güncel: ~ siyasal sorunlar 26; ~ siyaset felsefesi 182

gündelik deneyimler 146

güvenli kültürel tercih bağlamı 144

H

hak(lar) 24, 26, 37, 38, 39, 40, 41, 55, 86, 91, 94, 95, 107, 112, 123,

137, 138, 139, 143, 146, 148, 149, 180, 211, 213; ~ın doğası 26; ~ın ihlali 137; ~ mahrumiyetleri 198; ~ talepleri 54, 141
 hak: ~ etme fikri 49, 51; ~ kavramı 52; ~ iddiaları 108; ~ ihlalleri 141, 168
 hakkaniyet olarak adalet 23
 hakkaniyetli: ~ işbirliğinin koşulları 59; ~ işbirliği sistemi 52, 58; ~ fırsat eşitliği 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 88, 158, 162, 166, 169, 171
 Halbertal 150, 151, 152, 153, 155, 170, 177, 178, 205, 220
 hareket: ~ özgürlüğü 67; ~ ve örgütlenme özgürlüğü 86
 Harman, Harriet 33
 hayalgücü 100
 haysiyet 72
 herkesin faydası 74, 75
 hoşgörülü davranma 191
 Hristiyanlık 54
 hukuk 15, 38, 39, 41, 43, 86, 112, 113, 164, 174, 179; ~ kuralları 15, 86; ~un üstünlüğü kuralı 121

I

ılıman iklim 95
 ırk ayrımcılığı 163, 164
 ırksal azınlıklar 157

İ

iç: ~ yapabilirlik 102; ~ kısıtlamalar 148, 180; ~ nedenler 98
 içsel eleştiri 91
 ideal: ~ olmayan teori 162; ~ teori 45, 162, 167, 168
 ifade: ~ eylemleri 87; ~ hakkı özgürlüğü 121; ~ özgürlüğü 29, 33, 34, 87, 88, 102, 121, 142
 ilk mezat fikri 143
 ilkeler: ~in seçimi 60; ~ kümesi 83, 113
 imar yasaları 113
 inanç(lar) 189; ~ özgürlüğü 86
 insan: ~ doğasının sınırları 23; ~ Hakları Evrensel Beyannameesi 52; ~ın

failliği 116; ~ın yapabilirliği 97; ~ın uyum sağlama yeteneği 152
 insanlık hâli 213
 insansal değerlerin 210
 irade(ler) 14, 15, 103
 İslamî yasalar 177
 işçi sınıfı 198
 iyi: ~ anlayışı 53, 54, 86, 87, 88, 100, 108, 138, 205; ~ı oluşturma kabiliyeti 53, 86, 205; ~ niyetle göz yumma anlayışı 150; ~ yaşam anlayışı 148
 iyicil tercihler 94
 iyileştirici haklar teorileri 37

J

Jainizm 54
 Jim Crow yasaları 197
 Jordan, Michael 85

K

kadın(lar) alanı 175; ~ın kaynaklara erişimi 177; ~ın özgürlüğü 177; ~ın oy hakkı 56; ~ sünneti 104, 106, 177, 178, 179
 kamu: ~ alanı 16, 25, 35, 56, 57; ~ belgeleri 52; ~da nüfuz ve iktidar eşitsizliği 45; ~ düzeni 29; ~ hayatı 112; ~ kurumları 57; ~nun kaynakları 146; ~ otoritesi 182; ~ sektörü 42; ~ siyaseti kültürü 52; ~ yararı 125, 157
 kamusal: ~ mutabakat 52; ~ doğa 182, 193; ~ gerekçeler 33; ~ ortak güven temelini yokluğu 89
 kamusalılık: ~ değeri 191; ~ koşulu 53
 Kant 126
 kapitalist: ~ ekonomi 120; ~ devlet 121; ~ dünyanın güç merkezleri 123; ~ ekonomiler 43, 120; ~ kurumlar 118; ~ olmayan devletler 136; ~ piyasa 42; ~ sınıf 119, 120; ~ sistem 119; ~ toplum 118
 kapitalizm 26, 117, 118, 119, 120, 122, 142
 karasal iklim 95
 Katayama, Kats 13
 kaygı 12, 20, 73, 100, 101, 180

- kaynakların dağıtımı 200
 Kekes, John 213, 214, 219
 kendi kültürüne sahip olma hakkı 150, 151
 kişilerin ayrılığı savı 125
 kişilik kimlikleri 150
 kişisel: ~ alan 57; ~ bağlılıklar 173; ~ çıkar(lar) 11, 18, 19, 28, 54, 76; ~ mülkler 113; ~ özgürlük 106, 113, 115, 213; ~ servet 45
 kitle kültürü 140
 Knight, Louise 13
 kolektif eylem sorunu 120
 köleleştirilme 104
 kölelik 137, 156, 157, 164, 165; ~ kurumu 165; ~ pratikleri 164
 kötü dağıtım 197
 kötücül tercihler 94
 kötülük 213, 214, 215
 kurumlaşmış: ~ kültürel yorumlama ; ~ değerlendirme kalıpları 197, 200; ~ yorumlama 199
 kültür(ler) 12, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 150, 151, 152, 155, 158, 172, 180; ~e sahip olma hakkı 150; ~ iklimi 172; ~ün yeniden üretimi 146
 kültürcü liberal teoriler 179
 kültürel: ~ tercih bağlamı 146; ~ topluluk 140, 142, 144; ~ haklar 138; ~ liberal teoriler 170; ~ mensubiyet (ler) 139, 147, 151; ~ özkaynaklar 145; ~ tercih bağlamının eksikliği 145, 146; ~ tercih bağlamını 145; ~ topluluğa mensubiyet 138; ~topluluklar 140, 144
 küreselleşme 26
 kürtaç 27, 30, 31, 32, 156, 157; ~ın ahlaka uygunluğu 36; ~ olma hakkı 32
 Kymlicka, Will 12, 24, 33, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 155, 170, 177, 179, 180, 183, 200, 204, 217, 219, 220
- L
 Lenin 124, 220
- Levine, Andrew 37, 41, 42, 43, 44, 46, 220
 liberal: ~ adalet 110, 138, 141, 147, 148, 155, 159, 200; ~ adalet ilkeleri 141; ~ adaletsizlikler 149; ~ adalet teorisi 138; ~ düzen 110; ~ toplum 154, 213; ~ eşitlikçi adalet 112; ~ eşitlikçilik 113; ~ ilke 141; ~ teori 56, 142
 liberalizm 49, 89, 92, 110, 114, 217
 liberteryen adalet 112
 liberteryenizm 114
 liberteryenlik 112, 113
 Locke, John 19, 127
- M
 maddi: ~ eşitsizlikler 166; ~ mallar 130
 mahrem ilişkiler 207
 maksimin kuralı 62, 83
 maksiminleyici zorlama yapıları 189
 mali siyasalar 192
 mallar: ~a erişim olanakları 133; ~ın dağıtımı 55
 manastır hayatı 54
 Margalit 150, 151, 152, 153, 155, 170, 177, 178, 205, 220
 marjinal: ~ vergilendirme oranı 134; ~ vergi oranı 188
 Marksist siyaset teorisi 114
 Marksizm 114
 McVeigh, Timothy 214
 merkezî kurumlar 55
 meslek seçme özgürlüğü 67
 meşru çıkarlar 53
 meşrulaştırma işlevleri 38
 meşruluk 193, 194, 202
 Mill, John Stuart 49; ~in faydacılığı 52
 Miller, David 153
 modern: ~ akıl 15; ~ demokratik toplumlar 52; ~ feminizm 182; ~ liberal demokrasiler 206; ~ toplumlar 187
 muhafazakâr düşünce(ler) 25, 203, 208, 210, 213
 mutlak servet seviyesi 132
 mükemmeliyetçilik 205, 206
 mülk(ler) 133; ~ sahibi olma hakkı 114

- mülkiyet 55, 86, 112, 113, 114, 117, 120, 121, 122, 124, 134; ~ hak(lar) ı 112, 113, 120, 122; ~i kullanma özgürlüğü 122
- N**
negatif dışsallıklar 117
normatif sorunlar 93
Nozick, Robert 24, 84, 114, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 164, 166, 168, 169, 175, 176, 181, 183, 200, 203, 206, 208, 210, 220
Nussbaum, Martha 12, 23, 92, 93, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 174, 178, 183, 200, 201, 220
- O**
Okin, Susan Moller 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 180, 183, 189, 195, 196, 220
olanaklı sonuç kümeleri 83
olgular 36
Orchard, Janet 13
Ortaçağ Avrupası 51
ortak: ~ adalet teorisi 113; ~ ahlak anlayışı 58; ~ mallar 114; ~ mülk 84; ~ mülkiyet 122
ortaklık anlayışı 85
otorite: ~ figürü 59; ~yi sorgulama 148
oturma hakkı 112
- Ö**
örgütlenme özgürlüğü 88
özel: ~ alan 25, 56, 57, 161, 183; ~ hayat 57; ~ hayatın gizliliği hakkı 86; ~ mülkiyet hakları 86; ~ mülkiyetin sürdürülme şartları 134; ~ teşebbüs 117
özerk tercihler 161
özerklik 139
özgecilik 62
özgür: ~ bireyler 59; ~ toplum 48, 116
özgürlük(ler) 16, 17, 24, 35, 68, 69, 70, 71, 78, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 98, 99, 106, 108, 114, 115, 117, 118, 120, 121, 122, 125, 137, 138, 139, 158, 162, 163, 166, 167, 169, 171, 194, 213, 214; ~ ~ün değeri 114, 121, ~ ihlali 117; ~ ilkesi 68, 78, 83, 87, 138, 162, 169, 171, 194, 204; ~ sistemi 90
öz kaynaklar 15, 145; ~ın dağıtımı 22
öz sahiplik hakkı 84
özsaygı 66, 67, 100, 139, 173
özyönetim girişimleri 39
- P**
Pareto verimliliği 74, 75
parlamento modeli 55
paternalist eylemlerin nesnesi 106
paternalistik davranışları 107
paternalizm 107
pazarlık hâli 65
piyasa(lar): ~ın kısıtlanması 140; ~yetersizlikleri 117, 118
Platon 14, 15
popüler kültür 147
pozitif ayrımcılık 24, 36, 142, 157, 162, 163, 164, 167; ~ düzenekleri 163
pratik(ler): ~ akıl 100, 101; ~ akıl yürütmeler 103; ~akılın değeri 106; ~i düzeltme yeteneği 148
psikoloji 61
- R**
radikal: ~ adalet ilkeleri 210; ~ değişimi savunma özgürlüğü 119
rasyonalite 28
rasyonel birlik olmuş fail 176
Rawls, John 15, 23, 24, 25, 28, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 96, 99, 103, 108, 109, 110, 124, 125, 127, 138, 158, 162, 163, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 192, 193, 195, 196, 200, 201, 203, 204, 205, 210, 212, 214, 216, 220
refah 23, 92, 95, 96, 103, 203; ~ kaybı 95

- referandum 37
reform talepleri 180
rekabet 43, 65, 68, 121, 123, 140, 167, 192, 195, 203, 212
rekabetçi: ~ kapitalizm 117; ~ olmayan pratikler 117; ~ siyasal tartışma 124
resmî: ~ dinler 55; ~ yasal eşitlik 200
rıza 35, 36, 105, 132, 135, 177, 194, 214; ~ yaşı 35, 36
Rimbaud 29
riskten kaçınma eşiği 62, 63
Roma dönemi 118
- S
- sağlık: ~ hizmetleri 163, 164; ~ sigortası 36
sağlıklı olma hakkı 36
sahiplik 112
sahne sanatları 147
sanat 80, 153
Sandel, Michael 210, 211, 220
seçimlerini gözden geçirme şartları 149
Sen, Amartya 12, 23, 24, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 103, 110, 111, 163, 183, 203, 220
serbest: ~ piyasa 84, 85, 118
serbestçe birlik olma 39
servet: ~ edinme özgürlüğü 16; ~ eşitsizlikleri 80; ~in yeniden dağıtılması 123
Severn, Paul 13
sezgisel: ~ argüman 69; ~ fikir 52, 205
Shakespeare 107
sıradan pazarlıklar 65
sivil toplum kuruluşları 24, 92
siyasal: ~ adalet ilkeleri 167; ~ alanlar 119; ~ ayrılık 39; ~ adalet teorisi 109; ~ teori 99, 108; ~ dengeler 46; ~ ekonomi 197, 198; ~ güç dengeleri 45; ~ ilkeler 33; ~ liberal teori 193; ~ otorite 107; ~ özgürlük(ler) 114, 115, 118, 119, 123, 171, 172, 173; ~ sistem 115; ~ süreçler 90; ~tavır 29; ~ tercihler 101
siyaset 26, 27, 41, 46; ~ felsefesi 12, 13, 26, 27, 36, 49, 91, 126; ~ felsefi yöntemleri 12; ~ kurumları 49; ~ teorisi 26, 200; ~ yapma özgürlüğü 88
Smith, Adam 85
sol: ~ fikirler 119; ~ görüş propagandası 119
sorumluluklar 26, 55, 88, 196
sosyal bilimler 12, 20
sosyal kurumlar 15
sosyalist devlet 119
sosyoloji 61
Sovyet komünizmi 123
soyut: ~ adalet ilkeleri 36; ~ felsefi düşünme 34
sözleşme geleneği 58, 59
Stallone, Sylvester 29
standart: ~ bireyci liberal görüşler 178; ~ liberal adalet 142, 155, 200; ~ liberal buyruklar 148; ~ liberal görüş 200; ~ liberal haklar 138, 139
statü düzeni 197, 198
strateji 50, 167
Styron, William 37
sürekli müdahale 131, 133
Swift, Adam 13, 167
- T
- takas ekonomisi 117
talihsiz yoksullar 131
tanınma: ~ değerleri 25; ~ sorunu 200
tarih 24, 61, 118
tarihsel talih 74
tatmin kuralı 64
tazminat hakları 165
tek değerli kolektifler 198
teknokrat seçkinler 22
temel: ~ ahlaki motivasyon 200; ~ ekonomik rekabet kuralları 203; ~ hak(lar) 37, 38, 39, 40, 58, 68, 108, 172; ~ haklar teorileri 37, 40; ~ yapabilirlikler 102; ~ mallar 65, 66, 67, 68, 85, 92, 96, 110, 111, 138; ~ malların teorisi 65; ~ özgürlükler 67, 68, 85, 86, 87, 89, 97, 109, 139, 162; ~ sezgisel fikir 52, 66, 205
tercih(ler): ~ bağlamı 139, 144; ~i değiştirme kabiliyeti 116; ~te bulunma hakkı 91
Thompson, Judith Jarvis 30, 31, 32

- tıp 80, 164
 ticari kullanım 113
 toplum 11, 15, 24, 37, 43, 46, 49, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 63, 66, 74, 75, 82, 92, 118, 134, 184, 188, 189, 193, 204, 205, 206; ~ düzeni 11; ~ sözleşmesi 58, 59; ~un ethosu 194; ~un normları 15; ~un temel yapısı 25, 53, 55
 toplumsal cinsiyet sistemi 171
 toplumsal: ~ cinsiyet 173; ~ cinsiyetçi işbölümü 196; ~ cinsiyet düzeni 171, 183; ~ cinsiyet eşitliği 26; ~ cinsiyetli işbölümü 196; ~ cinsiyet rolleri 171; ~ cinsiyet sistemi 171; ~ çevre 135; ~ düzen 11; ~ düzenlemeler 160; ~ eşitsizlikler 68; ~ faydalar 206; ~ görev 73; ~ hareketlilik 20; ~ iklim 95; ~ işbirliği 55, 79; ~ yapabilirlikler 67; ~ koşullar 67; ~ kurumlar 27, 41, 53, 54, 59, 109, 115, 161, 186, 201, 206; ~ kurumlardaki yozlaşma-lar 213; ~ kurumların ilk erdemi 210; ~ normlar 161, 174, 175, 176, 206; ~ olumsuzluklar 70; ~ örgütlenme 11; ~ sermaye 21, 22; ~ sınıf 60, 77; ~ sorunlar 157; ~ talih 74; ~ temel 85, 92, 94, 96, 111, 173; ~ temel mallar 66, 67, 68, 85, 92, 94, 96, 111; ~ varlık 125; ~ yapı 93; ~ yaşam 200; ~ yatırımlar 134
 tüketim 54
- U
 ulusal kültür 153
 uluslararası: ~ hukuk 38, 41; ~ ilişkiler 36; ~ kalkınma siyaseti 93; ~ siyasa yapıcılarını topluluğu 92
 ulusların inşası 39
 Unterhalter, Elaine 13
- Ü
 üreme tercihleri 100
 üretim: ~ araçları 124; ~ fazlası 75, 77
- V
 varsayımsal pazarlık durumu 64
- veraset düzeni 60
 vergilendirme 134
 vergiler 80
 verimlilik 70, 73, 74, 75; ~ in değeri 72
 vicdan özgürlüğü 33, 67, 86, 88, 109
- W
 Williams 191, 192, 193, 221
 Wilt Chamberlain örneği 131
 Winstanley, Carrie 13
- Y
 Yahudi Soykırımı 214
 yakınlık 101
 yanlış tanıma 197
 yapabilirlik(ler) 92, 93, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 110, 111, 112, 163, 164, 168, 174, 175, 214; ~ kümeleri 163; ~in seçimi 98; ~ yaklaşımı 92, 93, 97, 99, 101, 107, 108, 111, 112, 163, 164, 168, 174, 175
 yargı 53, 55, 86, 113
 yasal mülkiyet çeşitleri 55
 yaşam: ~ beklentileri 56, 58, 80, 167; ~ hakkı 32; ~ şartları 163
 yaşama hakkı 31
 yaşantıları gerçekleştirme özgürlüğü 97
 yeniden: ~ dağıtım sorunu 136; ~ dağıtıcı vergilendirme uygulaması 203; ~ dağıtım 77, 111, 123, 128, 197, 200; ~ dağıtım anlayışı 111
 yerleşik toplum düzeni 204
 yerli: ~ dilleri 141; ~ entelektüel seçkinler 22
 yetkilendirme: ~ teorisi 126, 169; ~ye dayalı adalet teorisi 126
 yoga 105
 Young, Jimmy 29
 yurttaşlar 14, 53, 61, 63, 66, 86, 110, 111, 166; ~ın çıkarı 66
 yükümlülükler 15, 31, 32, 37
- Z
 zaman sorunu 173
 zayıf iyi teorisi 65
 zenginlik 163
 zorlayıcı güç 136